

FRUSAM

SLUTRAPPORT FRUSAMPROJEKTET 2010-01-01—12-31

- Region Skåne, projektägare
- Västra Götalandsregionen
- Regionförbundet Uppsala län
- Region Halland
- Jämtlands läns landsting
- Statens Folkhälsoinstitut
- Norrbottens läns landsting
- Östsam
- Tillväxtanalys

1. SYFTE OCH MÅL	3
1.1 SYFTE MED PROJEKTET	3
1.2 PROJEKTETS MÅL	3
PROJEKTETS RESULTATMÅL:	3
PROJEKTETS EFFEKTMÅL:	4
2. ORGANISATION	4
2.1 PROJEKTORGANISATION	4
STYRGRUPPEN	5
PROJEKTLEDAREN	5
PROJEKTGRUPPEN	5
FÖLJEFORSKAREN	6
3. ARBETSSÄTT OCH AKTIVITETER –	6
3.1 ARBETSSÄTT OCH VERKSAMHETSBEKRIVNING	6
SEX ARBETSOMRÅDEN	7
HÅLLBAR RUP	7
INDIKATORER	7
KONKRETA EXEMPEL	7
SAMVERKANSPROCESSER	8
SAMBAND HÄLSA OCH TILLVÄXT	8
EU-SPÅRET	8
3.2 KONFERENS	8
4. RESULTAT OCH EFFEKTER	9
RESULTAT	9
EFFEKTER	12
5. DISKUSSION	13
6. SLUTSATSER	14
7. INDIKATORER	17
8 AVSLUTANDE REKOMMENDATIONER	18
BILAGOR:	19

1. Syfte och mål

1.1 Syfte med projektet

Projektets övergripande syfte är att bidra till en ökad samverkan mellan folkhälsa och regional och lokal utveckling. Särskilt fokuseras på denna samverkans betydelse för hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt.

Projektet vill öka intresset för samverkan genom att visa på de möjligheter som därmed skulle öppnas utan att nya resurser behöver tillföras. Projektet vill också peka på betydelsen av att tillväxtarbete och folkhälsoarbete är varandras förutsättning om vår strävan är mot en hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt. I projektets bakgrundsbeskrivning ställs frågan varför vi ser så lite samverkan trots att det är tämligen uppenbart att det skulle gynna arbetet. Nedan ges exempel på några av de företeelser som projektet vill förändra.

- Vår fallenhet för att organisera oss i stuprör leder nästan ofelbart till att varje stuprör börjar leva sitt eget liv och skapa sin egen kultur och egna regler. Delarna tenderar att bli viktigare än helheten - det större sammanhang som man är en del av och varifrån målen för den egna verksamheten har sitt ursprung. Detta kan vanligen härledas till bristande styrning.
- De svenska regionerna är relativt nya företeelser och har liten eller ingen erfarenhet av att arbeta på det sätt man är tänkt att göra – med fokus på både tillväxt och hälsa, alltså tenderar man att falla in i de gamla hjulspåren. Det regionala utvecklingsansvaret som man övertagit från Länsstyrelsen utgör en verksamhet och sjukvården, som man har större erfarenhet av, utgör en annan. De organiseras i var sitt stuprör – på såväl tjänstemanna- som politikernsida - och det främjar inte samverkan. Regionförbunden är organisatoriskt och ansvarsmässigt helt skilda från hälso- och sjukvårdssidan varför ansvar för befolkningens hälsa kan tyckas ligga utanför förbunden. Flera förbund har dock lagt in ansvaret för det strategiska folkhälsoarbetet som en naturlig del av det regionala utvecklingsansvaret.

1.2 Projektets mål

Projektets resultatmål:

- a) ta fram ett kunskaps- och metodmaterial som stöd för lärande och utveckling kring hur samverkan mellan folkhälso- och tillväxtarbete kan stärka en hållbar utveckling.
- b) utifrån erfarenheter av de genomförda projekten föreslå dels nya projekt, dels en utveckling av de bedrivna projekten. I detta kan ingå förslag till ett fortsatt mer långsiktigt arbete med syfte att komplettera/förstärka hållbarhetsdimensionerna.
- c) Visa med konkreta exempel på hur regionala tillväxtprocesser, lokal näringslivsutveckling och folkhälsa ömsesidigt kan stödja varandra.

Resultaten bör också kunna utgöra underlag och påverka den process som nu startar, inom EU-kommissionen, med sikte på nya programmet från 2014, och andra liknande processer på nationell nivå.

Målen formulerades när FFRU-projektet, som var en föregångare till FRUSAM, startade 2009 och ligger huvudsakligen fast. Ursprungligen användes ordet integration istället för samverkan. Integration innebär att man går upp i varandra vilket sannolikt vore olyckligt av flera skäl. Inte minst med tanke på att roller och ansvar då istället riskerar att bli otydliga och att framtida kunskapsutveckling kan hämmas.

Projektets effektmål:

Kunskapsmaterialet om Hållbar RUP (Regionalt UtvecklingsProgram) förväntas stödja:

- En förbättrad och breddad RUP-process med ett ökat fokus på och balans mellan samtliga hållbarhetsdimensioner

Kunskapsmaterialet om samverkansprocesser, konkreta exempel och indikatorer förväntas stödja:

- Ett ökat inslag av organisering som bättre stödjer samverkan mellan olika sektorer
- En ökad medvetenhet om indikatorers egenskaper, möjligheter och brister

Det samlade kunskaps- och metodmaterialet förväntas ge:

- En ökad insikt om, intresse för och tillvaratagande av möjligheter med hur befolkningens hälsa och lokalt och regionalt tillväxtarbete ömsesidigt påverkar varandra.
- Ett verktyg för förändring.

Målen har diskuterats fram inom projektet och bedöms uppfylla de s.k. SMART-kriterierna – de är tillräckligt specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsbestämda. Effektmålen för den här typen av projekt kan inte på samma sätt som resultatmålen uppfylla SMART-kriterierna men bedöms så långt möjligt vara användbara för att utvärdera effekterna av projektet på lite längre sikt. Såväl resultat- som effektmål har, tillsammans med syftet, tydligt legat till grund för hur projektets verksamhet 2010 planerats.

2. Organisation

2.1 Projektorganisation

Samverkande organisationer har bidragit till projektgruppen med personer som har kompetens inom folkhälsofrågor respektive regionala tillväxtprocesser. I projektgruppen har därmed funnits den kärnkompetens som behövts för att uppnå projektmålen. När så bedömts nödvändigt har det kompletterats med extern kompetens som då anlits på konsultbasis. Strävan har varit att respektive organisation representeras av två personer i projektgruppen, med förankring i folkhälsa respektive regionala tillväxtprocesser. Detta har också uppfyllts förutom i ett fall, Västra Götalandsregionen, som inte deltagit med någon person från regional utveckling. Statens Folkhälsoinstitut och Tillväxtanalys har av naturliga skäl inte omfattats av samma krav. De två perspektiv på samhällsutveckling som detta projekt avser att integrera, har med detta upplägg fått mötas och finna former för samverkan och kommunikation. Region Skåne har agerat projektägare och bidragit med projektledare samt haft ordförandeskapet i styrgruppen.

Till projektet har också kopplats en följeforskare.

Styrgruppen

Styrgruppen har varit sammansatt av personer i ledande befattning från resp deltagande organisation. Styrgruppen har haft 5 möten varav ett på distans.

Uppdrag: Besluta om eventuella förändringar i projektets mål och avgränsningar inom ramen för projektansökan. Besluta om eventuella förändringar och preciseringar av projektplan, tidplaner, krav och kostnadsramar för projektet. Utse eventuell referensgrupp och eventuellt tillkommande experter i samråd med projektledaren. Ställa resurser till projektets förfogande via respektive huvudman. Besluta om projektledarens eventuella förslag till förändringar i projektorganisation. Följa och stödja projektarbetet.

Region Skåne	Gunne Arnesson Lövgren, chef övergripande regional utveckling, ordförande
Västra Götalandsregionen	Johan Johnsson, folkhälsochef
Regionförb. Uppsala län	Catharina Blom, regiondirektör
Region Halland	Christer Andersson, utvecklingschef
Regionförb. Östsm	Avstått från person i styrgrupp
Jämtlands läns landsting	Jan Rönngren, chef ledningsstab regional utveckling
Norrbottnens läns landsting	Avstått från person i styrgrupp
Tillväxtanalys	Torbjörn Danell, analytiker tillgänglighet och regional tillväxt
Statens Folkhälsoinstitut	Marlen Ljusberg, verksstrateg

Projektledaren

Uppdrag: Koordinera, följa upp och rapportera till styrgruppen. Se till att projektets olika delar hålls samman och samlas ihop till ett samlat slutresultat. Se till att nödvändig kompetens finns i gruppen. Se till att arbetet fortskrider konstruktivt och framåtriktat med progression. Se till att budget och kostnadsuppföljning sker kontinuerligt. Vara ansvarig för genomförande av workshops etc som arrangeras av projektgruppen. I övrigt vara ett stöd för projektdeltagarna i deras arbete och kunskapsinsamling. Ansvarar för hemsida med nödvändig information och dokumentation. Ta kontakt och upprätta nätverk med personer som anses nödvändiga för projektet. Detta kan ske såväl på inrådan från styrgruppen och projektgruppen som från utomstående aktörer. Delta i Tillväxtverkets projektledarträffar och rapportera till dem, och därifrån till projekt- och styrgrupp. Föredragande i styrgruppen.

Projektledare: Tommy Aspegren, folkhälsostrateg, Region Skåne

Projektgruppen

Region Skåne	Sigvard Göransson, näringslivsutvecklare
Västra Götalandsregionen	Lars Paulsson, folkhälsostrateg,
Regionförb. Uppsala län	Svante Rowa, näringslivsutvecklare och Gudrun Tevell, folkhälsostrateg.
Region Halland	Monica Svensson, folkhälsochef och Ann-Mari Bartholdsson, projektledare Hälsoteknikalliansen
Regionförb. Östsm	Jolanda van Vliet, produktionschef Folkhälsovetenskapligt centrum och Annika Hermansson, Utvecklingsstrateg Östsm

Jämtlands läns landsting Mats Helander, Utvecklingsstrateg, Östsam (ersatt Annika H)
Göran Hallman, folkhälsopolitisk strateg och Pia Edblad, ansvarig
affärsutveckling/projekt ALMI
Norrbottens läns landsting Anna Lindberg, utredare och Kerstin Sandberg utredare
Statens Folkhälsoinstitut Mikael Nordberg utredare och Stig Vinberg utredare

Projektgruppen har haft två tvådagars projektgruppträffar under projekttiden, för övrigt har kommunikation skett via telefonmöten och mailväxling. Hemsidan har efterhand som den växt fram utgjort en kompletterande kommunikationsväg för samtliga deltagare i projektet.

Följeforskaren

En följeforskare kopplades till projektet redan 2009. Samma person, Bengt Igelström, har följt projektet även under 2010. Han har deltagit i alla gemensamma aktiviteter och även vid vissa arbetsgruppträffar. Rapportering har skett till styrgruppen vid deras sammanträden och däremellan täta kontakter med projektledaren för att ge synpunkter på projekt och aktiviteter.

3. Arbetssätt och aktiviteter –

3.1 Arbetssätt och verksamhetsbeskrivning

Utifrån erfarenheterna från 2009 delades arbetet upp i sex specifika arbetsområden. Respektive arbetsområde skulle leverera en egen rapport till projektet. Ämnesområdena utgör var för sig och tillsammans viktiga faktorer, dels vid framtagning av regionala programdokument men också för att de är centrala för att kunna förstå, beskriva och ta tillvara möjligheter med en ökad samverkan mellan hälsa och tillväxt.

För vissa av arbetsområdena skapades arbetsgrupper med projektgruppen som huvudsaklig rekryteringsgrund. Därutöver har extern kompetens köpts in, dels för att komplettera vissa av arbetsgrupperna men för två av områdena även för att helt genomföra och avrapportera.

Områdena var inte i något fall fristående utan förutsatte en pågående dialog mellan grupperna kring hur man bäst kompletterar varandras arbete. Projektgruppsmötet i maj var en viktig avstämnings- och avstampspunkt för arbetet.

För respektive arbetsområde utsågs en områdesansvarig person som utgjort projektledarens förstahandskontakt med respektive arbetsområde. Tillsammans med projektledaren bildade dessa personer en informell grupp som ansvarat för att de olika delarna i projektet bidragit till den helhet som projektet skulle leverera. Projektledarens rapportering till styrgruppen har varit ytterligare kontrollstationer under projekttiden.

Inom ramen för de sex arbetsområden som beskrivs nedan har mycket erfarenheter från de regionala projekten som bedrevs under FFRU-projektet 2009 bakats in och tillvaratagits. I något fall är arbetsområdet en direkt fortsättning på ett regionalt projekt som nu inlemmats i FRUSAM. För mera ingående beskrivning hänvisas till bilagan ”Arbetsområden inom FRUSAM 2010”.

För slutlig sammanställning och ”konvertering” av arbetsgruppernas rapporter till webbformat och ökad tillgänglighet har ett konsultbolag, ASPEKTA AB, inom media anlåtats. Detta arbete har skett i tät dialog med projektledaren och kontinuerligt förankrats med styrgruppen.

Sex arbetsområden

Hållbar RUP

Arbete med och utformning av dokument kring Regionala utvecklingsprogram är viktiga processer som påverkar såväl synen på som genomförandet av regionalt utvecklingsarbete och därmed även på samverkan mellan folkhälsa och tillväxt. Med utgångspunkt i projektets syfte sågs det därför intressant att genomlysna dessa processer och föreslå hur de kan utvecklas för att gynna en ökad samverkan mellan hälso- och tillväxtperspektivet

Arbetsområdet var en direkt fortsättning på det regionala projekt som bedrevs inom Regionförbundet Uppsala län under 2009. Uppsalas projekt inlemmades nu i FRUSAM och en utvidgning skedde via att Regionförbundet Östman anslöt till projektet och specifikt till arbetsområdet. Arbetet bestod till största delen av ett praktiskt utbyte och lärande mellan två regionförbund – Östman och Uppsala län.

Som stöd för att följa processer, för omvärldsbevakning samt för att dokumentera och sammanställa har en konsult från SWECO anlåtats. Konsulten, Andreas Johansson, hade tidigare erfarenhet från arbete inom såväl folkhälsa som regional utveckling.

Indikatorer

Indikatorer är centrala styr- och uppföljningsinstrument inom såväl hälso- som tillväxtområdet. De är bland annat viktiga i arbete med RUP-/RUS (Regional Utvecklings Strategi). Samtidigt upplever vi att det i det praktiska arbetet finns en viss avsaknad av systematisk kunskap kring indikatorer, inte minst vad gäller sådant som berör samverkan mellan de två här aktuella områdena.

Arbetsområdet tillkom utifrån erfarenheter inom FFRU, inte minst från det regionala projekt – ”kostnader för ojämlikhet i hälsa” – som 2009 bedrevs i Västra Götaland. Det ursprungliga regionala projektet har fortsatt fristående från FRUSAM-projektet.

I arbetet involverades representant från Tillväxtanalys med god kännedom om vilka indikatorer som används inom området. Arbetet har skett via dialog och analys i olika faser för att så småningom resultera i det diskussionsunderlag som bygger på gruppens slutsatser.

Konkreta exempel

Utifrån erfarenheter i projektet 2009, inkl workshops, framkom tydligt en efterfrågan på ett lärande som utgår från konkreta exempel där hälsa och tillväxt ingår i en gemensam process – att lära sig utifrån dessa exempel. Det fanns alltså en uttalad efterfrågan på att via arbete med konkreta exempel - ”träna” samverkan - utifrån tanken att det inte är något som man enbart kan resonera sig fram till utan det är lika viktigt att också bygga vidare utifrån gemensamma erfarenheter och relationer.

I arbetet ingick även att studera socialt entreprenörskap - en typ av konkreta exempel som ofta lyfts fram i flera regioner. Vad av det som sker i det sociala entreprenörskapet är applicerbart på regionala tillväxtprocesser och lokal näringslivsutveckling i övrigt? Den här delen lades ut på en konsult, Erika Augustinsson, med stor erfarenhet från området.

Samverkansprocesser

Under 2009 kunde vi konstatera att det inte finns någon egentlig ovilja till samverkan. Varför sker det då inte i den utsträckning som eftersträvas?

Arbetsområdet växte alltså fram ur erfarenheterna från FFRU 2009, inte minst ur de regionala projekten i Västra Götaland, Uppsala och Halland men även Jämtland och Skåne. Det fanns en stor mängd erfarenheter från dessa projekt som med en fördjupad analys bedömdes kunna bidra med viktig kunskap kring samverkansprocesser i dessa sammanhang. Ett material som kan ge stöd för att utveckla samverkansprocesser sattes som mål för arbetet.

Samband hälsa och tillväxt

Ett av projektets resultatmål (a) beskrevs redan under FFRU 2009 - att ta fram ett kunskaps- och metodmaterial som stöd för lärande och utveckling kring hur samverkan mellan folkhälso- och tillväxtarbete kan stärka en hållbar utveckling. En del av detta mål uppfylldes under 2009 resten skulle göras under 2010. Arbetet skulle resultera i en rapport som redovisar en samlad syn på ömsesidiga samband mellan hälsa och tillväxt.

Rapporten ”Humankapital, hälsa och ekonomisk utveckling” som togs fram under 2009, och har uppdaterats inom ramen för FRUSAM 2010, utgör ett viktigt bakgrundsmaterial till den slutliga rapporten. Övrigt bakgrundsmaterial är hämtat från befintliga redan publicerade rapporter. Uppdraget att sammanställa lades ut på konsultbasis med styrgrupp och projektgrupp som bollplank.

EU-spåret

Frågan om sambanden mellan hälsa och tillväxt har aktualiserats på flera olika nivåer inom EU och det har även etablerats ekonomiska stödformer för att öka samverkan mellan hälsa och tillväxt. Projektet ansåg det viktigt att belysa vilken status samverkansfrågan har inom EU samt visa på vilka möjligheter till stöd som finns på EU-nivån.

Inom projektgruppen fanns en person med stor erfarenhet och kompetens inom området och arbetet kom att i huvudsak landa på denna person.

3.2 Konferens

Projektet genomförde 7-8 december en konferens med workshops under rubriken ”Nya perspektiv på tillväxt och folkhälsa”. Konferensen, som anordnades på Norra Latin i Stockholm, lockade 89 deltagare från hela landet.

Avsikten med konferensen var att sprida och få reaktioner på resultatet av vårt arbete och att få inspel till vad som skall hända efter att projektet avslutas.

Tre internationella föreläsare med kopplingar till EU och OECD engagerades till dag 1. Marc Suhrcke föredrog valda delar utifrån EU-rapporten "The contribution of health to the economy in the European Union", till vilken han också är huvudförfattare. Rapporten är en ofta citerad källa som även inspirerat till starten av hela FRUSAM-projektet. Raul Suarez de Miguel från OECD vidgade åhörarnas vyer kring att mäta och styra samhällets utveckling via sitt föredrag som redogjorde för det arbete han leder inom OECD "Measuring and fostering the progress of societies". Slutligen fick vi även lyssna till Soo-Jin Kim, även hon från OECD, som redovisade intressanta detaljer ur den "Territorial review of Sweden" som hon lett genomförandet av.

Deras anföranden gav en bild av hur FRUSAM-projektet knyter an till aktuella processer inom EU och via OECD. Deltagande även till en mera global kontext. En panel med representanter för Tillväxtverket och Statens folkhälsoinstitut fick tillfälle att ge en bild av hur vi i Sverige ser på och arbetar med dessa frågor. Dag 1 avslutades med att FRUSAM-projektet presenterade sitt arbete och gav en introduktion till nästa dags workshops.

Dag 2 var alltså en workshopdag som kompletterades med två nationella föreläsare, Stefan Ackerby, SKL inledde dagen med att tala om hoten mot välfärdens framtida finansiering och en välkänd debattör, Lars Ingelstam avslutade dagen med en föreläsning som han kallat "Tillväxten och det goda livet: fakta, forskning och förförelse". Sex workshops utifrån de sex arbetsområdena genomfördes däremellan.

Se vidare bilaga "konferensprogram 7-8 december"

För planering och genomförande av konferensen ansvarade projektledaren.

Föreläsningar och workshops finns dokumenterade på hemsidan.

4. Resultat och effekter

Samtliga rapporter som tagits fram inom ramen för projektet och som det hänvisas till i texten nedan finns publicerade på www.frusam.se och utgör en kompletterande del av redovisningen.

Resultat

Resultatmål a) *ta fram ett kunskaps- och metodmaterial som stöd för lärande och utveckling kring hur samverkan mellan folkhälso- och tillväxtarbete kan stärka en hållbar utveckling.*

Ett starkt fokus i projektet har legat på att ta fram ett kunskaps- och metodmaterial som stöd för lärande och utveckling kring hur samverkan mellan folkhälso- och tillväxtarbete kan stärka en hållbar utveckling.

Materialet skulle vara lättillgängligt och ge en översikt och introduktion i det ämnesområde som projektet har fokuserat – samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling. Mot bakgrund av den kravspecifikation som ställts upp bedömdes en webbversion med olika

fördjupningsnivåer bäst kunna uppfylla förväntningarna. En egen hemsida www.frusam.se etablerades därför tidigt i projektet och har sedan utgjort den samlande länken och en kommunikation mellan de olika aktiviteter som genomförts. Efterhand som de olika bitarna i pusslet färdigställts har de bearbetats för publicering på hemsidan som därigenom successivt fått växa fram.

Varje arbetsområde, vilka beskrivs under 3 ovan, har lämnat ifrån sig egna rapporter, vilka sedan utgjort underlag för presentation på hemsidan. Rapporterna finns dels publicerade i sin helhet, men även invävda i en mera lättillgänglig form, som är den du först möter då du går in på hemsidan. Sidan erbjuder således olika fördjupningsnivåer. Ambitionen med detta upplägg är att få ett mer publikt material som fler kan ta till sig och finna intressant än de grupper som vanligtvis nås. Vi har sett ett värde i att bredda gruppen med intresserade utanför de redan initierade och bedömer att vi lyckats väl med vad vi föresatt oss vad avser ett tillgängligt material.

De rapporter som finns kan också utgöra ett stöd för dem som arbetar med de här frågorna. Ett gott exempel är den rapport som regionförbunden Östsam respektive Uppsala län, med stöd av Sweco, tagit fram. Rapporten, som fått namnet "Folkhälsa i RUP", är ett utmärkt redskap för att på ett bättre sätt inkorporera folkhälsoaspekter i arbetet med regionala utvecklingsprogram.

I vissa delar kan rapporten ses som en handbok men framförallt belyser den frågan om samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling ur ett fakta-, problem- och möjlighetsperspektiv. Rapporten ger inte alla svar men ger underlag för att ställa bättre frågor och därmed ökade förutsättningar till bättre lösningar. Rekommenderas särskilt för de som vill arbeta för ett mer integrerat synsätt på de här frågorna. Rapporten kan lämpligen ses som ett verktyg för förändring.

Indikatorer sågs som ett område som inte kan förbigås i sammanhanget. Att inom ramen för det här projektet komma med en lösning och ett slutligt svar på vilka indikatorer som skall användas, har aldrig setts som möjligt. Det finns emellertid även andra frågor som hänger samman med indikatorfrågan som skulle behöva belysas ytterligare, såsom egenskaper hos olika typer av indikatorer. Av den anledningen diskuteras det i rapporten - "Färdvägen"- kring en indikatortypologi. Den rapport som tagits fram utgör ett diskussionsunderlag för vidare arbete med frågorna, men innehåller även vissa rekommendationer för framtiden.

En översikt och introduktion i de delar av EU-sfären som har direkt relevans för det ämnesområde, hälsa och tillväxt, som projektet omfattar, har färdigställts. Rapporten - "EU-spåret" - uppfyller de uppsatta kriterierna och ger en överskådlig bild av hur EU fungerar och arbetar, vilka möjligheter till stöd som finns, hur dessa stödformer växer fram och beslutas samt hur man genom att delta i processerna kan påverka vilka stödformer som skall finnas.

Resultatmål b) *utifrån erfarenheter av de genomförda projekten föreslå dels nya projekt, dels en utveckling av de bedrivna projekten. I detta kan ingå förslag till ett fortsatt mer långsiktigt arbete med syfte att komplettera/förstärka hållbarhetsdimensionerna.*

Det finns ett stort behov av att få indikatorfrågan ytterligare belyst och under indikatorgruppens arbete har det blivit tydligt att ett sådant arbete snarast bör initieras. Ett sådant arbete måste involvera såväl statliga som regionala och möjligen även kommunala aktörer. Indikatorfrågan gavs även ett stort utrymme på den konferens som genomfördes 7-8

december. Det finns anledning att låta OECD:s tankar och pågående arbete, kring att komplettera och förstärka hållbarhetsdimensionerna, göra större avtryck även i svenska förhållanden.

Projektet talar om samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling. Det namn, ”Samverkan, samarbete och samordning – en omöjlig snårskog eller en strategi för hållbar utveckling”, som arbetsgruppen valde att ge sin rapport, beskriver på ett målande sätt vad det handlar om. Vi underskattar ofta de problem som kan uppstå när samverkan skall etableras. Alla förväntas hylla fördelarna och ingen vågar riktigt ge uttryck för den egna inneboende rädslan, som sedan kommer att påverka hur samverkan faktiskt utvecklas. Rapporten är alltså inte den vanliga hyllningskören till samverkan utan försöker också lyfta de besvärliga frågorna så att vi kan titta på och värdera dem innan de växer till omöjliga käppar i hjulen. Som en delrapport under samverkan finns även en rapport, ”Guide för arbete i hälsofrämjande nätverk” som Västra Götalandsregionen arbetat fram, delvis som en fortsättning på det projekt som de bedrev under FFRU 2009. För att utveckla samverkan måste vi arbeta mer medvetet och professionellt med frågan än vad som nu är vanligt förekommande. Det låter lätt men är svårt och kan inte bara beordras fram.

Det fanns en önskan att, genom en teaterpjäs eller annat konstnärsprojekt, visualisera det arbete som samverkansgruppen gjort. En visualisering ger ökade möjligheter att komma förbi den första ”skyddsmuren” vi som individer sätter upp för att sortera bort information som vi inte direkt vill ta till oss. Tids- och ekonomiaspekten för projektet gjorde dock detta omöjligt – men önskan finns kvar.

Resultatmål c) *Visa med konkreta exempel på hur regionala tillväxtprocesser, lokal näringslivsutveckling och folkhälsa ömsesidigt kan stödja varandra.*

En tydlig erfarenhet från FFRU 2009 var en efterfrågan på konkreta exempel – hur gör man? Inom ramen för FRUSAM har därför denna fråga getts särskild uppmärksamhet och utgjort ett eget arbetsområde. Som ett tillägg har vi även valt att ta upp socialt entreprenörskap under denna rubrik, då vi ser detta som ett område där vi kan lära oss mycket om hur behov i befolkningen kan tillgodoses med ett entreprenörskap som samtidigt kan generera tillväxt i traditionell bemärkelse.

Norrbottnen och Halland har studerat och beskrivit exempel på hur samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling kan se ut när det genomförs i praktiken. Olika pågående verksamheter har beskrivits och även analyserats. Några med mera affärsfokus ex.vis. Hälso teknikalliansen, och Haparanda efter IKEA, och några med mera socialt fokus exvis Entre K och Äldreprojektet i Falkenberg. I exemplet ”Halland-en hälsoregion” går perspektiven i varandra.

Rapporten kring socialt entreprenörskap utgår inte på samma sätt från direkta studier av pågående verksamheter. Syftet med att lyfta in detta område var att påvisa möjligheter till lärande på ett mera principiellt plan. Rapporten, ”Socialt entreprenörskap – vad är det och vad kan vi lära oss av det?”, är skriven av en person med mycket god förankring, erfarenhet och kunskap inom området och ger en utmärkt introduktion i området utifrån detta projekts infallsvinkel – vad vi kan lära av det sociala entreprenörskapet.

Resultaten bör också kunna utgöra underlag och påverka den process som nu startar, inom EU-kommissionen, med sikte på nya programmet från 2014, och andra liknande processer på nationell nivå.

Många av de som arbetat i projektet deltar även i flera olika sammanhang såväl nationellt som inom EU, OECD och WHO. Här ges ofta tillfälle att både diskutera och påverka pågående processer. Mycket av det arbete som gjorts inom projektet kan för deltagarnas del liknas vid en studiecirkel där man förkovrat sig i hur sambanden mellan hälsa och samhällsutveckling ser ut och även skaffat sig en uppfattning om vilka frågor som är angelägna att driva och utveckla. Denna kunskap kommer man med största sannolikhet att bära med sig och på ett bättre sätt kunna argumentera för.

Konferensen upplevdes som en lyckad avslutning och sammanfattning för projektet men gav även näring till ett fortsatt arbete med att bredda hållbarhetsdiskussionerna i samhället till att tydligare omfatta alla tre dimensionerna och inte enbart den miljömässiga, vilket är det huvudsakliga scenario som finns idag. Det gavs också tillfälle att knyta viktiga kontakter i samband med planering och genomförande av konferensen.

Effekter

Vilka effekter kunskaps- och metodmaterialet som sådant, dvs hemsidan med innehåll, gett hittills är svårt att yttra sig om då det inte legat ute i färdigt skick mer än någon vecka när detta skrives. Projektet i sig själv, dvs framtagandet av materialet och dess publicering, har dock gett samtliga de effekter som förutsågs när projektet initierades. Dessa effekter har främst observerats hos de medverkande organisationerna men i några fall även utanför.

Under projektets gång har flera av de medverkande organisationerna arbetat med interna RUP-processer, folkhälsostrategier, organisering inför bildande av regionförbund eller regioner – precis sådana frågor som FRUSAM-projektet velat beröra. Det sätt som dessa organisationer valt att organisera och driva sina processer har helt uppenbart påverkats av deltagandet i FRUSAM. Befolkningens hälsa och den regionala utvecklingen ses i ökad utsträckning som integrerade processer som ständigt påverkar varandra via cirkulära samband – en syn som etablerats i betydligt högre grad än vad som annars varit troligt. En naturlig följd av detta synsätt är att låta folkhälsoarbetet och det regionala utvecklingsarbetet närma sig varandra.

- *RUP-processer*

Regionförbundet Östsam och Regionförbundet Uppsala län har på ett medvetet och strukturerat sätt lärt sig av varandra och bjuder frikostigt på sina erfarenheter till alla intresserade. Man insåg tidigt vikten av att få in ett brett hållbarhetsperspektiv, redan vid framtagandet av regionala utvecklingsprogram. I projektet har man utvecklat och konkretiserat dessa tankar till ett användbart verktyg, som det är fritt att använda. På Regionförbundet Uppsala län har man bestämt sig för att inte revidera länets folkhälso-policy utan i stället utveckla folkhälso-perspektivet när RUP:en revideras 2012. Liknande tankar finns även inom Region Skåne.

- *Organisering*

Vi kan se en ökad grad av organisering, där man medvetet strävar efter att hälsa och regional utveckling skall gå hand i hand. Exempel på detta är nya Region Halland, det nya regionförbundet i Jämtland samt Region Skåne. Hos samtliga dessa har folkhälsoarbetet och det regionala utvecklingsarbetet organiserats närmare varandra. Även Region Gotland, som

dock inte ingått i projektet, har enligt muntlig uppgift följt och tagit intryck av FRUSAM inför sin organisering. Man har alltså använt FRUSAM som det *verktyg för förändring* som det är avsett att vara.

Region Halland uppger sig haft mycket stor nytta av det arbete som gjorts inom arbetsområdet samverkan. De erfarenheter man gjort har satt tydliga spår vid uppbyggnaden av den nya regionorganisationen.

- *Verktyg för förändring*
- *Ökad insikt*

De effekter som uppnåtts under projekttiden ligger huvudsakligen på planerings- och organisationsnivån – vilket är helt i enlighet med FRUSAM:s ambitioner. Det är nu viktigt att vara tydliga med att ingenting egentligen har förändrats förrän det också sätts spår vid genomförandet. Förutsättningarna för att så ska ske har ökat med detta projekt men det krävs en hel del fortsatt arbete på vägen från plan till genomförande. Därmed är också vägen för FRUSAM:s fortsättning utstakad. Vi kan inte tillägna oss så mycket mera användbar kunskap av att fortsätta utreda planeringsfasen och de samband som finns. Det gäller nu att gå från ord till handling och arbeta på en konkret och nära nivå med att implementera och genomföra. Genom konkret arbete utvecklar vi våra kunskaper och blir bättre på att lösa våra uppgifter.

5. Diskussion

I denna diskussion kommer även att vävas in erfarenheter från det projekt, FFRU 2009, som flertalet av parterna var involverade i och vilket FRUSAM är en direkt följd av och fortsättning på.

När detta projekt startade visste ingen riktigt var vi skulle hamna eller vilka slutsatser vi skulle komma fram till. Ett starkt intryck av projektet när vi nu är i slutfasen är den gemensamma resa som projektdeltagarna genomgått. Liknelsen med en studiecirkel ligger nära till hands. Det krävs mod och beslutsamhet att gå in i ett projekt som bygger på processer där resultatet inte från början är känt – resultatet kan bli kaos och platt fall. Om man verkligen vill pröva etablerade sanningar finns knappast någon annan väg att gå.

Den svåraste fasen av projektet genomgicks onekligen under senare delen av 2009. Till synes ändlösa diskussioner om definitioner och begrepp skapade en känsla av att bara trampa vatten utan att komma vidare. Mot slutet av året landade vi dock till slut i ett konsensus som gjorde att det kändes meningsfullt att gå vidare. Vi hade tillräckligt bra uppfattningar om olika begrepps innebörd för att gå vidare och det fanns inget mer att vinna på att fortsätta dessa diskussioner. Samtidigt var det nog också den period när projektdeltagarna på allvar började inse vad en samverkan innebär – det innebär inte enbart att få den andre att förstå, man måste också själv börja förstå och respektera den andre, det senare är normalt lite svårare än det första. Den ömsesidiga förståelsen för varandras arbetsområden har gått framåt men kan och bör få utvecklas ytterligare. Språk, traditioner och värderingar skiljer sig åt på avgörande, men inte oöverkomliga, punkter. Att det krävs uthållighet och att inte ha orimliga förväntningar är viktiga lärdomar att ständigt ha med sig och komma ihåg.

Vid ingången av 2010 fanns förutsättningarna för att driva projektet vidare - en tillräckligt starkt sammansvetsad projektgrupp med god personkännedom och en styrgrupp som var väl förtrogen med och engagerad i vad projektet skulle leverera. Det hade också utmejslats en tydlighet i ansvarsfördelningen som kom att visa sig viktig under projektets olika faser.

Projektdeltagarna har fått ökad insikt kring möjligheter och problem med en ökad samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling och hur nära förknippat detta är med uppnåendet av en hållbar samhällsutveckling och alldeles särskilt social hållbarhet. Projektet har sammanställt och presenterat kunskap som redovisar vilka samband som finns. Därutöver finns mycket tyst kunskap som bärs av de individer som varit involverade och kan alltså vara svår att vidareförmedla. Vi kan dock konstatera att denna kunskap redan haft och sannolikt även kommer att få betydelse för hur man arbetar i framtiden. Därmed finns det en styrka i det stora antalet deltagande organisationer då det ger en god spridning över hela landet och mellan olika organisationer.

De personer som arbetat i det här projektet har i huvudsak gjort det som en bisyssla parallellt med sitt ordinarie arbete. Det finns för- och nackdelar med ett sådant upplägg. Fördelarna är att du får personer som har en förankring i de verksamheter som berörs. Nackdelarna består främst i att det kan vara svårt att få tillräckligt med tid avsatt, vilket också satt spår i det här projektet. Sammantaget måste ändå konstateras att förankring i verksamheterna har i det här projektet varit viktigare än nackdelarna med snålt avsatt tid. Att ha fler fysiska träffar hade möjligen underlättat processerna, men det fanns inte ekonomiska förutsättningar för det. Att å andra sidan genomföra ett sådant här projekt utan att deltagande personer har en förankring i verksamheten förefaller inte riktigt meningsfullt. Man skulle då också gå miste om att det nu finns personer i de deltagande organisationerna som är bärare av den kunskap och de värderingar som genererats inom projektet och kan sprida detta i sina hemorganisationer.

Det har varit ett framgångsrikt koncept att blanda personer från de två områdena folkhälsa och regional utveckling och låta dessa komma fram till gemensamma resultat. Frågor sätts på sin spets när gemensamma ställningstaganden skall fram.

Projektet har behandlat ett komplext ämnesområde och uppdelningen i sex arbetsområden var en förutsättning för att få det överblickbart och förståeligt. Risker är att det blir sex fristående projekt som går var sin väg. Vi bedömer dock att projektet lyckats hantera den risken på ett acceptabelt sätt även om det i vissa delar kunde gjorts ännu bättre.

6. slutsatser

Projektet har berört ett viktigt och aktuellt område, möjligen viktigare och mer aktuellt än vad som inledningsvis anades. Samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling handlar i förlängningen om samhällets hållbarhet, sårbarhet och utvecklingspotential och är i det sammanhanget en del av en större diskussion, med uppenbara politiska undertoner, kring i vilken riktning samhället utvecklas.

Projektledningen vill särskilt sätta fokus på två övergripande frågor som projektet kommit att beröra och som bedöms särskilt viktiga att det förs en fortsatt diskussion kring.

- **hållbar utveckling med särskilt fokus på den sociala hållbarheten**
- **indikatorer för att följa och styra samhällsutvecklingen**

Folkhälsa i det här sammanhanget handlar om hur hälsan fördelar sig mellan olika grupper i befolkningen och hur denna fördelning påverkar samhällsutvecklingen. I internationella jämförelser ligger Sverige generellt i topp när det gäller nivån på hälsan i befolkningen. När det gäller hur den fördelar sig mellan olika grupper är bilden mindre gynnsam och har trendmässigt försämrats under ett par decennier. Det är alltså en trend och en företeelse som överlevt alla regeringsskiften och fått något slags tyst acceptans.

Regional utveckling/tillväxt handlar om alla de processer som sammantaget leder fram till det mål som finns uppsatt - en hållbar samhällsutveckling och skapande av resurser för att positivt påverka hälsa, miljö och välfärd i samhället.

I regeringens budgetproposition för 2011 uttrycks för utgiftsområde 19 regional tillväxt (sidan 44-45) att sammantaget ska den regionala tillväxtpolitiken inriktas mot följande:

- prioritering av innovation och förnyelse, entreprenörskap, kompetensförsörjning och ett ökat arbetskraftsutbud, tillgänglighet och strategiskt gränsöverskridande samarbete i det regionala tillväxtarbetet
- strategiska statliga insatser och åtgärder för hållbar tillväxt i samspel med aktörer på såväl lokal, regional, europeisk som global nivå
- att ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika typer av regioner såsom gles- och landsbygder, små och medelstora städer samt i storstadsområden
- ett tvärsektorielt arbetssätt och en mer samordnad stat i samverkan med aktörer på lokal och regional nivå
- ett ytterligare stärkt lokalt och regionalt inflytande och ansvar över statliga medel, vilket bl.a. skapar bättre förutsättningar för ett regionalt ledarskap
- en god tillgång till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i alla delar av landet
- ökat fokus på demografiska utmaningar, internationalisering och hållbarhet med särskilt stärkt fokus på miljö, klimat och energi, jämställdhet, folkhälsa samt integration och mångfald i det regionala tillväxtarbetet
- regionala strategier och program som genomförs i partnerskap och i samspel med nationell och europeisk nivå i syfte att stärka det lokala och regionala tillväxtarbetet.

Det är första gången regeringen ger uttryck för att folkhälsa är en del av den hållbara tillväxten. Det ser vi som ett konkret uttryck för en ökad medvetenhet om folkhälsans betydelse och att FRUSAM-projektet ligger rätt i tiden.

För att kunna förverkligas förutsätter flera av ovanstående punkter inte bara en ökad medvetenhet om utan också ett ökat hänsynstagande till de cirkulära samband mellan befolkningens hälsa och den regionala utvecklingspotentialen som detta projekt velat sätta fokus på.

Hållbar utveckling talas det om i nästan alla officiella dokument och planer. Hållbarhet omfattar tre dimensioner – en social, en miljömässig och en ekonomisk. Den offentliga diskussionen kring hållbarhet har nästan uteslutande kommit att handla om miljöfrågorna.

Ett förenklat men praktiskt sätt att se på folkhälsofrågor i detta sammanhang är att prata om levnadsvanor respektive livsvillkor. Levnadsvanor, det som du som individ själv bestämmer

över, ligger huvudsakligen utanför ramarna för detta projekt. Livsvillkoren, som påverkas av hur samhället är uppbyggt och fungerar, är starkt förknippade med, och påverkas av, hur vi arbetar med exempelvis regional utveckling. Folkhälsa i betydelsen livsvillkor är starkt förknippad med social hållbarhet. Social hållbarhet är, som en del av hållbarhetsbegreppet, ett uttalat mål för den regionala utvecklings- och tillväxtpolitiken. De regionala utvecklingssträvandena har allt att vinna på att driva en utveckling som tillgodoser samtliga dimensioner. Tappar man en dimension så får man betala med någon annan.

Projektet har sammanställt kunskap kring hur hälsan i befolkningen och regionalt tillväxtarbete ömsesidigt påverkar varandra. Social hållbarhet är ett av de övergripande målen för tillväxtpolitiken och en av de viktigaste resurserna för att också generera egentlig tillväxt. Med en bristande social hållbarhet missas ett av målen samtidigt som den viktigaste resursen inte tas tillvara.

Bristerna med BNP som mått för att mäta framgång har diskuterats i decennier men trots att det finns en stor enighet kring dess brister har inte mycket hänt. Om det har gått bra eller dåligt för Sverige uttrycks fortfarande i hur BNP har utvecklats. Vi upplever att denna diskussion är betydligt mer levande utanför Sveriges gränser och inte minst inom EU och OECD. OECD:s pågående arbete ”Measuring and Fostering the Progress of Societies” föredrogs på den konferens som FRUSAM anordnade. Raul Suarez de Miguel från OECD påpekade att vi måste börja mäta samhällsutveckling i annat än rent monetära termer. Han menade också att de samband mellan hälsa och tillväxt som det talats om här är allmänt accepterade och att det nu är en fråga om hur vi bygger vidare med den kunskapen i bagaget. Stiglitz-kommissionens rapport, som berör liknande frågor, verkar gå tämligen spårlöst förbi den svenska debatten, som mera ägnar sig åt att glädjas åt en BNP-utveckling som slår alla förväntningar. Har vi möjligen slagit oss till ro, nöjda med att nivån på hälsan är i världsklass, och glömt bort att vi måste arbeta för att ta tillvara vad vi uppnått? Vi borde tydligare fråga oss hur vi skall bli bättre på att driva en utveckling som verkligen drar nytta av och bevarar den goda hälsan i befolkningen – innan vi har förbrukat den.

Indikatorfrågan är oerhört central för vilken utveckling vi får. Hur vi mäter styr vad vi gör. Med indikatorer som bättre kopplar till vad som skall uppnås snarare än vad som produceras, kan vi få en bättre styrning mot en hållbar utveckling. Detta förutsätter ett samlat grepp, som omfattar både nationell och regional nivå, kring hur vi arbetar för att utveckla adekvata indikatorer, som kan styra i önskad riktning.

En projektet närliggande fråga togs upp på den konferens som genomfördes. Stefan Ackerbys föreläsning – ”Välfärdens framtida finansiering” (efter SKL:s rapport med samma titel) lyfte bl.a. frågan om att vi måste bli bättre på att mobilisera och ta tillvara den potentiella arbetskraft som finns i landet om vi skall klara de framtida utmaningarna. Det handlar då om allt från att vi måste vidta åtgärder för att fler skall få en fullvärdig skolgång till att anpassa arbetslivet så att fler kan platsa och stanna kvar längre. Om vi inte lyckas med det väntar stora finansieringsproblem när vi skall hantera effekterna av den demografiska utvecklingen.

Arbetsmarknadsdepartementet publicerade 2008 ”Arbetsmiljön och utanförskapet - en tankesamling för den framtida arbetsmiljöpolitiken” (Ds 2008:16). Här lyfter man bl.a. det växande problemet med ett utanförskap som håller människor borta från arbetslivet. Man pekar på arbetsmiljöfrågornas betydelse för ökad konkurrenskraft, ökad produktivitet och kvalitet i verksamheten. Förhållanden på arbetsplatsen är en av de stora folkhälsofrågorna,

vilken alltså nu Arbetsmarknadsdepartementet även pekar ut som en viktig faktor för att klara den ökande konkurrensen.

Det finns ingen tydlig nationell viljeinriktning eller aktör som driver arbetsmiljöfrågorna samtidigt som de av andra nationella aktörer pekas ut som en av de viktigaste framtidsfrågorna. Det är bl.a. via arbetsmiljön vi vårdar och tillvaratar humankapitalet som resurs för ökad produktivitet, kvalitet och kreativitet. Arbetsmiljöfrågorna står inte särskilt högt på agendan för Statens Folkhälsoinstitut (FHI), som istället går mer och mer mot att prioritera arbetet med levnadsvanor. Arbetsmiljöverket har sitt huvudsakliga fokus på den fysiska arbetsmiljön medan det finns starka indikationer på att den psykosociala arbetsmiljön blir allt viktigare – för individen och för samhällets framtida utveckling. Det finns anledning att uppdatera vår syn på och vårt arbete med arbetsmiljöfrågor från huvudsakligen riskhantering till en mer möjlighetsskapande ansats. Grund för detta påstående finns i flera av de rapporter som FRUSAM nu presenterat.

Det är allvarligt och oroande att så lite uppmärksamhet ägnas åt det faktum att vi sedan ett par decennier tillbaka kunnat iaktta ökande klyftor mellan grupper i vår befolkning – mellan de som får det allt bättre och de som fortfarande har det sämre. Dessa ökande klyftor skapar en negativ kostnadsspiral och en polarisering i samhället med ökade spänningar och motsättningar som ökar med dels avståndet och dels med antalet personer som står kvar på perrongen när vi andra reser vidare mot ett materiellt sett allt mer välförsett liv. OECD målar också upp denna utveckling som ett av de största hoten mot just Sveriges framtida utveckling i sin rapport ”Territorial Review of Sweden”.

Dialogen mellan den nationella och regionala nivån behöver utvecklas för att skapa lösningar som kan komma åt de problem som ligger bakom den ökande ojämlikheten. Problem kopplade till människors hälsa och produktionsförmåga är mer kopplade till hur deras närmiljö utvecklas än till vad som sker i riket som helhet. Sveriges utveckling är å andra sidan beroende av hur människors närmiljö utvecklas då det påverkar deras förmåga att bidra. Det är endast via samlade åtgärder på nationell, regional och kommunal nivå som vi kan ha en chans att minska problemen. Samverkan behöver alltså utvecklas även mellan dessa nivåer.

7. Indikatorer

Antalet deltagande organisationer som har deltagit är 9 vilket också angavs i ansökan.

Fördelningen mellan män och kvinnor i projektet har varit 12 kvinnor och 11 män vilket också är det som angavs i ansökan.

Konsekvenser för miljö, jämställdhet och integration. Projektet har arbetat för att få ett ökat fokus på hållbarhetsdimensionerna via en ökad samverkan mellan folkhälsa och regional utveckling. Särskilt har fokuserats på ekonomisk och social hållbarhet.

- Projektets inriktning mot att stimulera hållbarhetstänkandet vid framtagning av regionala programdokument, stödjer en utveckling mot en förbättrad miljö.
- Projektets inriktning mot en ökad social och ekonomisk hållbarhet stödjer en ökad jämställdhet.
- Projektets inriktning mot en ökad social och ekonomisk hållbarhet stödjer en ökad integration i samhället.

8 Avslutande rekommendationer

Vi har genomfört ett pionjärprojekt och vi är angelägna om att resultaten tas till vara. Därför vill vi avsluta slutrapporten med ett antal rekommendationer eller stafettpinnar.

Effekten mäts naturligtvis bäst genom att de organisationer som ingått i projektet förmår att ta vara på resultaten och omsätta dem i den reguljära verksamheten. I ovanstående avsnitt har vi beskrivit en del sådana resultat. Rekommendationerna nedan riktar sig till delvis andra aktörer.

Tillväxtverket bör avdela särskilda resurser till ett nytt treårigt programområde som tar fasta på att fortsätta att utveckla samspelet mellan folkhälsa och regional utveckling. Förutom att vårt projekt pekar på betydelsen av fortsatt arbete menar vi att regeringens uttalande om betydelsen av folkhälsa för det regionala tillväxtarbetet utgör motiv för att det behövs ekonomisk stimulans för fortsatt arbete.

Tillväxtanalys, som är regeringens expertorgan bland annat när det gäller indikatorer, bör få ett särskilt uppdrag att utarbeta indikatorer för folkhälsa utifrån det material som FRUSAM tagit fram.

Projektet vill slutligen föreslå **dialogmöten** kring de slutsatser som redovisats ovan. I en sådan dialog ser vi gärna representation från regeringen samt de statliga myndigheter som bär ett ansvar för å ena sidan befolkningens hälsa och samhällets sociala utveckling och å den andra för den tillväxt- och näringspolitik som skall skapa förutsättningar för vårt samhälles utveckling.

Ett dialogmöte skulle kunna lägga grunden till ett **Nationellt Forum** 2011-2014 för folkhälsa och regional utveckling.

Bilagor:

Projektrapporter:

- Folkhälsa i RUP
- Färdvägen – diskussionsunderlag till FRUSAM-projektet. Indikatorgruppen.
- Samverkan, samarbete och samordning – en omöjlig snårskog eller en strategi för hållbar utveckling.
- Guide för arbete i hälsofrämjande nätverk
- Konkreta exempel på folkhälsa och regional utveckling i samverkan
- Kartläggning av FRUSAM-projekt
- Socialt entreprenörskap – vad är det och vad kan vi lära oss av det
- Halland - en hälsoregion
- Äldreprojektet i Falkenberg
- EU-spåret – underlag till FRUSAM-projektet
- Regional planering för tillväxt och hälsa
- Hälsa, humankapital och ekonomisk utveckling (uppdaterad från 2009)
- Följeforskarens slutrapport

Arbetsdokument, övrigt

- Arbetsområden inom FRUSAM 2010
- Konferensprogram 7-8 dec
- Följebrev från ordförande i styrgrupp och projektledare